

ÎNVĂȚĂMÂNTUL RELIGIOS ÎN ROMÂNIA MODERNĂ

Pr. lect. univ. dr. Cosmin PANȚURU

Abstract: In Romania, religious education is included in all pre-tertiary studies: primary, secondary, high school and vocational education. It was first included in the *Public Instruction Law (1864)*. However, religious education was eliminated from these structures with the establishment and ruling of the communist totalitarian regime (1948-1989). Since 1989, religious education has been reinstated in public schools, initially under protocols between the Education Ministry and the religious cults officially recognised. Later, the Romanian State emitted several normative acts referring to this issue: the Constitution (1991), Education Law no. 84/1995, National Education Law no. 1/2011, the Cults Law no. 489/2006. Each recognized cult can organise doctrine-specific religious education, in both public or private schools. Therefore, students have the constitutional right to participate in religious classes, according to their own religious beliefs. Students may be able to not attend these classes either via their own written application (if they are adults) or their guardians (if they are minors). The "Religion" discipline can be taught only by qualified education staff, in conformance with current legal norms, enabled on the basis of protocols between parties.

Key words: *Romania, religious education, Constitution, National Education Law*

În România modernă, realizarea marelui act al Unirii Principatelor, prin alegerea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, a deschis calea unor schimbări profunde în viața politică, socială, economică și culturală a statului național român modern. Toate aceste modificări structurale au dus și la o serie de reforme, printre care se menționăm și reforma învățământului¹.

Până la acel moment învățământul se realiza în Biserică, iar în perioada *Regulamentului organic*, când s-au luat măsuri și pentru organizarea învățământului, ierarhii Bisericii aveau și atribuții de efori ai școlilor.

Prin *Legea Instrucțiunii publice*, adoptată la 25 noiembrie/7 decembrie 1864, s-au stabilit trei grade de învățământ: primar, secundar și superior. Timp de peste trei decenii, această lege a stat la baza învățământului românesc. Legea afirma în articolul 31 că „instrucțiunea elementară este

¹ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1994, p. 109.

obligatorie și gratuită pentru toți copiii de amândouă sexele, începând de la opt până la doisprezece ani”².

Între obiectele de studiu, Religia ocupa loc de cinste, atât în cadrul învățământului primar unde se predă catehismul (art. 32), cât și în cadrul învățământului secundar, gimnaziilor și licee, unde se predă „Religiunea” (art. 116). Preotul comunei, sau în oraș preotul de suburbii, era însărcinat să comunice, în prima lună a fiecărui an, învățătorului o listă cu toți copiii care au în acel an vârsta de opt ani, arătându-se într-o listă numele copilului, domiciliul și data nașterii (art. 40). Articolul 74 menționa preotul ca responsabil cu învățătura religioasă a copiilor. Duminica și în sărbătorile cele mari, toți copiii se adunau la școală dimineața și erau duși de învățător la biserică pentru a participa la serviciul divin (art. 73)³.

Religia, ca disciplină obligatorie în cadrul învățământului românesc, este menționată până în anul 1948, când, prin *Decretul nr. 175*, dat de Ministerul Învățământului public privind *Reforma Învățământului* și prin *Decretul nr. 1383/1948*⁴, învățământul a fost laicizat, iar Religia eliminată din rândul obiectelor de studiu. Astfel, s-au pus bazele unui sistem de învățământ liniar, rupt de tradițiile învățământului românesc: școală elementară cu două cicluri (I și II); școala medie (licee, școli tehnice și pedagogice) și ciclul superior format din: Universitate, Politehnici și Institute de Învățământ Superior. Cele două legi care au urmat în ordine cronologică (1968, 1978) au încercat o revenire la structurile tradiționale⁵ însă nu și în privința religiei care a rămas în continuare interzisă nu doar ca disciplină de studiu, ci și ca menționare a conceptului religios în cadrul altor discipline⁶. În această situație, educația religioasă s-a organizat în cadrul Bisericii.

Această stare străină pentru Biserică și pentru societatea românească a durat până în anul 1989, când evenimentele din decembrie au adus o seamă de schimbări nu numai în viața politică și socială a țării, ci și în sectorul vieții religioase, societatea românească realizând, așadar, o reparație morală prin atenția acordată învățământului teologic, confesional și religios.

În conformitate cu legislația în vigoare învățământul religios poate fi organizat atât în școlile de stat, precum și în cele particulare.

² Gheorghe Bunesu, *Antologia Legilor Învățământului din România*, Institutul de Științe ale Educației, București, 2004, p. 26, în <http://www.patriarhia.ro/Site/Administratia/Invatamant/invatamantazi.html>.

³ *Ibidem*.

⁴ *Decret nr. 175 privind Reforma Învățământului și Decret nr. 1383* din 2 august 1948, publicate în „Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 177 din 3 august 1948.

⁵ Scorpan Costin, *Istoria României – Enciclopedie*, Editura Nemira, București, 1997, p. 541, în <http://www.patriarhia.ro/Site/Administratia/Invatamant/invatamantazi.html>

⁶ Deletant Dennis, *România sub regimul comunist*, Fundația Academia civică, București 1997, p. 69-70, in

<http://www.patriarhia.ro/Site/Administratia/Invatamant/invatamantazi.html>.

Actuala *Constituție a României*⁷ prin art. 32, al. (7): precizează că „Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege”. „Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine” (art. 29, al. 6 din *Constituție*).

Așadar, „o mare componentă a dreptului la educație și învățatură este învățământul religios. În acest domeniu, în afara menționării posibilității de a organiza instituții de învățământ de stat cu specific confesional, Constituția stabilește două reguli, una privind învățământul religios organizat de culte și a doua privind învățământul religios în școlile de Stat. Prima regulă asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. Este o regulă ce transpune în domeniul învățământului exigențele juridice ale libertății conștiinței. Cât privește învățământul religios în școlile de stat, textul prevede că este organizat și garantat prin lege. Deosebirea de regim juridic este evidentă. Legea îl va organiza, îl va garanta dar astfel încât să nu contravină marilor principii ce rezultă din art.29 din *Constituție*”⁸.

Până la apariția Legii învățământului (anul 1995), predarea religiei în școlile de stat s-a făcut în conformitate cu prevederile *Constituției* și în baza protocoalelor și programelor elaborate de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și aprobate de Ministerul Învățământului. Acestea au constituit de altfel, temeiul pentru legiferarea de mai târziu a învățământului religios ca parte a învățământului preuniversitar românesc. Așadar, în acest domeniu putem vorbi de o legislație anterioară apariției *Legii învățământului*, dar organizată în conformitate cu prevederile constituționale, precum și de o legislație ulterioară apariției acestei legi.

În tot acest interval de timp, *Hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române* au fost exemplificative. Astfel în anul 1990 acesta a luat act de comunicatul *Ministerului Învățământului și Științei și Secretariatul de Stat pentru Culte*, precum și de măsurile cuprinse pentru buna organizare și desfășurare a pregătirii educației religios-morale în învățământul de stat primar și gimnazial, începând cu trimestrul II al anului școlar 1990-1991⁹. Urmare adresei nr. 1072/1990 a Ministerului Cultelor s-au făcut propunerile pentru predarea Educației moral-religioase. Aceasta era de o oră pe

⁷ *Constituția României*, publicată în M.Of. nr 767/31 octombrie 2003; Modificată și completată prin *Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003*, publicată în M.Of. nr. 758/29 octombrie 2003.

⁸ Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Elena Simina Tanasescu, *Constituția României revizuită – comentarii și explicații*, Editura All Beck, 2004, p. 69.

⁹ *Hotărârea Sfântului Sinod al B.O.R. nr. 694/1990.*

săptămână în învățământul general și mediu¹⁰. În același an s-au elaborat unele prelegeri necesare predării cursurilor de metodologie și didactică prin care s-au inițiat persoanele în predarea „religiei” în școlile de stat. Acestea, în formă tipărită, s-au pus la dispoziția participanților la concurs și a tuturor preoților din eparhii în scopul pregătirii lor individuale. Comisia specială a Sfântului Sinod „va studia, elabora și prezenta spre aprobarea Sfântului Sinod în cursul anului școlar 1990-1991, propuneri privind structura programelor analitice și a viitoarelor manuale ce se vor utiliza pentru predarea Religiei în școală”¹¹.

În teritoriu, Centrele eparhiale erau îndatorate „a pregăti clerul eparhiei pentru predarea educației moral-religioase în învățământul de stat primar și gimnazial, prin programe ce se vor întocmi de comun acord cu Ministerul Învățământului și Științei și prin cursuri de metodologie organizate de eparhii. În vederea încadrării personalului ce va preda această materie de învățământ aceleași centre eparhiale vor întocmi tabele nominale necesare cu personalul propus pentru a preda educația moral-religioasă și le va pune la îndemâna Ministerului Învățământului și Științei”¹².

„La nivelul fiecărei eparhii se vor organiza cursuri speciale cu personal adecvat care să predea educația moral-religioasă în școală la clasele I-IV oferind cursanților material didactic corespunzător. În vederea abilitării acestui personal în școală, Centrele eparhiale se vor pune de acord cu inspectoratele școlare respective”¹³.

În anul 1991 s-a stabilit „să se intervină la Ministerul Învățământului și Științei pentru ca ora de educație moral-religioasă să fie inclusă în planul de învățământ și să fie tratată în mod egal cu celelalte discipline de studiu”¹⁴. „Să se facă intervenție la forurile superioare de stat ca în școlile de stat învățământul religios să fie garantat prin lege și să fie disciplină de studiu egală cu celelalte obiecte de bază”¹⁵.

În același an a fost aprobat de către Sfântul Sinod proiectul de programă în învățământul primar și gimnazial (clasele I-VIII) întocmit de Comisia specială pentru educația moral-religioasă. Această programă astfel

¹⁰ Hotărârea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române nr. 2790/1990, în *Hotărâri ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române referitoare la activitatea bisericească (1986 – 2002)*, Galați, 2003, p.13; Alexandru Armand Munteanu, *Compendiu alfabetic și tematic din Hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române (1986-2000)*, Constanța, 2003, p.114.

¹¹ Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 5531/1990, în *Hotărâri ...*, p.14; A. A. Munteanu, *op.cit.*, p.114.

¹² Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 9678/1990 și nr.3773/1991, la A. A. Munteanu, *op.cit.*, p.115.

¹³ Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 2896/1991, la *Ibidem*, p. 115

¹⁴ Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 3773/1991, la *Ibidem*, p.115.

¹⁵ Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 6183/1991, la *Ibidem*, p. 116.

aprobată „va servi ca bază la elaborarea manualelor care vor avea caracter unic și obligatoriu pentru Patriarhia Română”¹⁶, întocmite în conformitate cu programa școlară specifică fiecărui an de studiu, fapt consemnat în hotărârile sinodale care au urmat¹⁷.

În acord cu punctele de vedere ale Ministerului Învățământului și Științei Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și-a exprimat acordul ca în învățământul primar educația moral-religioasă să poată fi predată de învățători. De asemenea, „centrele eparhiale vor studia posibilitatea organizării unor cursuri speciale cu învățători ortodocși și cu credincioși și credincioase cu pregătire corespunzătoare care să fie abilitate în acord cu Inspectoratele școlare județene”¹⁸. „Toți preoții să fie prezenți în școli pentru predarea programei de Educație moral-religioasă care constituie o îndatorire misionară și pastorală a lor”¹⁹. Această prevedere a fost reluată mai târziu, în anul 1995, „în scopul preîntâmpinării secularizării învățământului religios”²⁰.

Toate aceste hotărâri și propuneri au fost concretizate în primul protocol²¹ încheiat în anul 1992 între Ministerul Învățământului și Secretariatul de Stat pentru Culte. Prin acesta începând cu anul 1992-1993 atât inspectoratele școlare, cât și conducerile de școli urmau să ia măsuri care să asigure: „organizarea predării educației moral-religioase conform prevederilor din planul de învățământ; includerea în documentele școlare și în orarul școlii a acestui obiect de învățământ; predarea educației moral-religioase se va face numai în spațiile din incinta școlilor; înscrierea elevilor se va face numai pe baza opțiunilor făcute de părinți sau elevi; aprecierea cunoștințelor se va face cu calificative; predarea acestor ore se va face cu prioritate de către persoane cu pregătire teologică (preoți, pastori, absolvenți de institute teologice, studenți teologi...cadre didactice care predau în școli (învățători, profesori) sau alte persoane cu studii superioare desemnate de către culte. Acest personal va fi desemnat anual printr-o decizie de către inspectoratele școlare la propunerea și cu avizul conducerii cultelor recunoscute din România. Acestea vor avea, în conformitate cu pregătirea lor, statut de personal didactic titular sau suplinitor. Ei vor fi remunerați ținându-se seama de studiile de absolvire, vechimii recunoscute în

¹⁶ Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 3774/1991, la *Ibidem*, p. 115.

¹⁷ Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 432/2000 în *Hotărâri...p.119*; Hotărârile Sf. Sinod nr. 1067/2000; nr. 2923/2000; la A. A. Munteanu, *op.cit.*, p. 123.

¹⁸ Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr.4427/1991, la A. A. Munteanu, *op.cit.*, p.116.

¹⁹ Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr.2871/1992, la *Ibidem*, p.117.

²⁰ Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr.194/1995, la *Ibidem*, p.118.

²¹ Protocol încheiat între Ministerul Învățământului (nr.10447/07.09.1992) și Secretariatul de Stat pentru Culte (nr.7039/07.09.1992) privind predarea orelor de educație moral-religioasă la clasele I-VIII, precum și pentru încadrarea, normarea și salarizarea personalului care. Începând cu anul școlar 1992-1993 va preda acest obiect de învățământ, în *Hotărâri...*, p.202-204.

învățământ, gradului didactic obținut, norma săptămânală de muncă. Orele de educație religioasă-morală se predau cu clasa constituită din conform normelor în vigoare. În caz contrar se vor constitui grupe cu elevi proveniți din clase paralele din același an de studii, iar unde se constituie clase sub zece elevi, activitatea respectivă va fi salariată de cultele religioase din fonduri proprii”.

În concordanță cu *Constituția României*, a fost emisă de către Parlamentul României *Legea nr.84 din 24 iulie 1995 sau Legea învățământului*²². Aceasta prevedea inițial în art. 9, al.1) că „Planurile învățământului primar, gimnazial, liceal și profesional includ religia ca disciplină școlară. În învățământul primar religia este disciplină obligatorie, în învățământul gimnazial este opțională, iar în învățământul liceal și profesional este facultativă. Elevul, cu acordul părintelui sau al tutorelui legal instituit, alege pentru studiu religia și confesiunea”.

Deci, în toate planurile de învățământ, religia era prevăzută ca disciplină. În mod însă diferit ea a fost receptată de către fiecare ciclu de studii în parte: „obligatorie” pentru ciclul primar, „opțională” pentru cel gimnazial; „facultativă” pentru ciclurile liceal și profesional. Acolo unde ea se preda, iar elevul urma cursurile respective, acesta, cu acordul părintelui sau tutorelui legal instituit alegea pentru studiu religia și confesiunea. Așadar, în ceea ce privește urmarea cursurilor de „religie”, pentru ciclul primar era foarte limpede că această disciplină era obligatorie. Referitor la celelalte trepte ale învățământului, s-au distins două momente: primul a fost cel al acceptării frecventării orelor de religie, urmat implicit de al doilea moment, și anume cel al alegerii confesiunii (pentru cultele creștine), respectiv a religiei (pentru cultele necreștine). În ceea ce privește „opțiunea”, legea dădea posibilitatea elevului de a opta pentru confesiunea ce dorea să o urmeze, dar și pentru religia ca disciplină de studiu din aria curriculară din care făcea parte. Când acest învățământ era numit „facultativ”, însemna că nu era nici obligatoriu și nici opțional, elevul putând să renunțe la această materie de studiu doar în licee sau școli profesionale, dar și să îl accepte datorită libertății sale de conștiință și propriilor convingeri; în acest din urmă caz, opțiunea sa facultativă devenea opțională, aplicându-i-se aceleași principii întâlnite în ciclul gimnazial.

În acest context, *Decizia Curții Constituționale nr. 72/18 iulie 1995*, a făcut referire la includerea *Religiei* ca disciplină în planul de învățământ. Coroborată cu prevederile *Legii nr. 84/1995*, genera însă unele ambiguități,

²² *Legea nr. 84 din 24 iulie 1995 sau Legea învățământului* a fost publicată în „M. Of.” nr. 67 din 31 iulie 1995; și în „M.Of.” nr. 606 din 10 decembrie 1999; republicată în „M. Of.” din 5 ianuarie 1996; modificată prin *O.U.G. nr. 36/1997*, publicată în „M.Of.”, nr. 152 din 14 iulie 1997, și prin *Legea nr. 151/1999*; republicată în “M.Of.” nr. 606 din 10 decembrie 1999.

fapt ce a determinat Biserica Ortodoxă Română să solicite modificarea art. 9 din *Legea Învățământului*.

Sfântul Sinod a intervenit pe lângă Ministerul Învățământului pentru îndepărtarea confuziei create de sintagma opțional și facultativ care putea fi înlocuită cu apartenența confesională, precum și pentru extinderea învățământului religios la clasele IX-XII (XIII)²³.

Urmare acestor solicitări, art. 9 din *Legea învățământului* a fost modificat după cum urmează: „(1) Planurile-cadru ale învățământului primar, gimnazial, liceal și profesional includ Religia ca disciplină școlară, parte a trunchiului comun. Elevul, cu acordul părinților sau al tutorelui legal instituit, alege pentru studiu religia și confesiunea.

2) La solicitarea scrisă a părinților sau a tutorelui legal instituit, elevul poate să nu frecventeze orele de religie. În acest caz situația școlară se încheie fără această disciplină. În mod similar se procedează și pentru elevul căruia, din motive obiective, nu i s-au asigurat condițiile pentru frecventarea orelor la această disciplină”.

*Precizările*²⁴ succesive aduse în acest scop au specificat că predarea religiei în învățământul preuniversitar se va realiza în toate ciclurile (primar, gimnazial, liceal și profesional) în conformitate cu *Legea nr. 84/1995*. S-a interzis prozelitismul (*art. 2 din Precizări; art. 11 din Legea nr. 84/1995*); de asemenea, „pentru studierea religiei în învățământul preuniversitar urmau să se constituie clase cu grupe de elevi potrivit apartenenței confesionale, și anume: 10 elevi pentru învățământul primar și gimnazial; 15 elevi în învățământul liceal și profesional. În situații speciale, formațiunile de elevi sub efectivul minim se aprobă de Ministerul Învățământului. Studiul religiei se poate face și sub forma învățământului simultan pentru clasele I-III; II-IV sau I-IV, precum și V-VIII (*art. 3 din Protocol; art. 158, al. 1 și 2 din Legea învățământului*). Grupele de elevi se constituie la începutul fiecărui ciclu de învățământ, potrivit apartenenței confesionale, conducerea școlii asigurând în orar gruparea elevilor pe baza acestor criterii. Predarea religiei se va face doar în cadrul spațiilor unităților școlare, cu respectarea prevederilor planurilor de învățământ, a programelor analitice și a legislației învățământului. Religia se include în documentele școlare, iar evaluarea cunoștințelor se va face în conformitate cu *Legea învățământului* și prevederile regulamentelor școlare. Religia va fi predată de preoți, învățători

²³ *Hotărârile Sf. Sinod al B.O.R. nr. 902/1995 și nr. 1105/1996*, la A. A. Munteanu, *op.cit.*, p.118-119. De asemenea, *Precizările nr. 32368/12.05.1998* ale Ministerului Educației Naționale au stabilit că Religia este disciplină de studiu pentru clasele I-XII (XIII), inclusă în planul de învățământ.

²⁴ *Precizări privind predarea religiei în învățământul preuniversitar încheiat între Ministerul Învățământului (nr. 9715/10.04.1996) și Secretariatul de Stat pentru Culte (nr.8/159/11.04.1996)*, în *Hotărâri ...*, p. 204.

care au atestat pentru predarea religiei la clasele I-IV, ori de absolvenți ai învățământului superior teologic care îndeplinesc condițiile legale, ori alte cadre didactice din învățământul preuniversitar atestate de culte. Încadrarea acestor persoane se va face cu acordul cultului recunoscut oficial de stat care își va da inclusiv acordul pentru scoaterea la concurs a posturilor vacante. Cadrele didactice vor fi încadrate prin concurs organizat la inspectoratele școlare județene în conformitate cu metodologia elaborată de Ministerul Învățământului. Personalul didactic care predă religia beneficiază de toate drepturile prevăzute de *Legea învățământului și Statutul personalului didactic*, fiind salarizat potrivit studiilor absolvite, gradului didactic absolvit și vechimii recunoscute în învățământ (art. 4-12 din *Precizări privind predarea religiei în învățământul preuniversitar*). Majoritatea conținutului acestora a fost reluat în vederea întocmirii noilor precizări în aceeași chestiune²⁵.

Tot în această perioadă s-a mai stabilit ca „acordarea *Atestatului pentru predarea Religiei* să se facă ținându-se seama de prevederile *Legii nr. 128/1997* și de *Precizările nr. 9715/1996* privind predarea religiei, iar numirea suplinitorilor să se facă cu respectarea legislației în vigoare care au în vedere o testare anuală în cadrul unor examene la nivel de inspectorat școlar, comisia fiind alcătuită din: inspector de specialitate, doi profesori de religie cu grade didactice și delegatul Centrului eparhial”²⁶. În baza acestui atestat, „absolvenții Școlilor Normale pot preda religia la clasele unde sunt titulari și la clasele I-IV, atunci când orele respective nu sunt solicitate de absolvenți ai facultăților sau seminarilor teologice (preoți și mireni)”²⁷.

În conformitate cu aceeași *Lege a învățământului* au fost elaborate programele analitice pentru predarea religiei la clasele IX-XII²⁸; revizuite și aprobate pentru clasele I-X²⁹; au fost retipărite manualele de religie pentru clasele I-III și tipărite cele de clasa a IV-a pentru anul școlar 1996-1997³⁰ pe cheltuiala Ministerului Învățământului și a Centrelor Eparhiale; au fost elaborate și editate programele analitice pentru clasele XI-XIII (liceu) și anii I, II, III (Școli profesionale)³¹. În anii ce au urmat, prin instituirea unor colective de cadre didactice, o parte din manuale au fost reeditate și republicate în conformitate cu programele analitice în vigoare aprobate de Sfântul Sinod³².

²⁵ *Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 3003/2001*, la A. A. Munteanu, *op. cit.*, p. 124.

²⁶ *Hotărârile Sf. Sinod al B.O.R. nr. 5604/1998 și nr. 700/1999* la *Ibidem*, p. 121-122.

²⁷ *Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 2572/1999*, în *Hotărâri...*, p.110; A. A. Munteanu, *op.cit.*, p. 122.

²⁸ *Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr.487/1995*, la A.A. Munteanu, *op.cit.*, p. 118.

²⁹ *Hotărârile Sinodului Permanent al B.O.R. nr. 2012 și 2013/1995*, la *Ibidem*, p.119.

³⁰ *Hotărârea Sinodului Permanent al B.O.R. nr. 4878/1995 ; 2013/1995*, la *Ibidem*, p.119.

³¹ *Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 6984/1995*, la *Ibidem*, p.119.

³² *Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 6312/1996*, la *Ibidem*, p.121.

În anul 1998 a apărut „*Metodica Predării religiei*” autori fiind prof. Monica și Dorin Opreș sub îndrumarea Pr.Prof. Sebastian Șebu, „lucrare utilizată și în viitor ca tematică propusă pentru examenele de titularizare și obținerea gradelor didactice”³³. Sfântul Sinod a respins alte lucrări similare pe motiv că se încalcă normele deontologice³⁴.

Au fost organizate „cursuri metodologice de îndrumare pentru educatoare, profesori de religie și preoți care au dorit să activeze în această formă de învățământ în conformitate cu Ordinul nr.4446/1998 al Ministerului Educației Naționale. Ele au fost realizate prin colaborarea dintre centrele eparhiale cu inspectoratele județene, prin Casa Corpului Didactic și școlile normale și cuprindeau „teme care fac obiectul programei școlare și activități de practică pedagogică. Cursurile se finalizau prin acordarea unui atestat eliberat în comun de autoritatea de stat și Biserică”³⁵. De asemenea, pentru o mai bună pregătire profesională, au fost selectați inspectorii de religie³⁶ care se recomandă de către unitățile de cult inspectoratelor școlare județene, iar pe baza examenului de competență și a interviului sunt selectați și numiți ca inspectori de specialitatea Religie³⁷. Aceștia oferă un sprijin didactic pentru „o cât mai eficientă valorificare a propriilor potențialități pedagogice, în condițiile concrete impuse de specificul școlii și al comunității în care aceștia își desfășoară activitatea”³⁸.

Aplicabilitatea concretă a prevederilor constituționale referitoare la această chestiune se regăsesc și în alte acte normative. Astfel, Ministerul Culturii și Cultelor colaborează cu Ministerul Educației Naționale în probleme de învățământ, ca mediator între cultele religioase legal recunoscute și Ministerul Educației și Cercetării, și avizează, alături de acesta, planurile de învățământ și programele analitice elaborate de cultele recunoscute oficial de Stat” (art. 6, al. 1, lit. g din *H.G. nr. 28/11.01.01*).

De asemenea, *Legea nr. 489 din 28 decembrie 2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor*³⁹ oferă și ea cadrul legal al

³³ *Hotărârile Sf. Sinod al B.O.R nr. 6403/2000*, în *Hotărâri...*p.127; nr. 6196/1998; nr. 228/2001; la A. A. Munteanu, *op.cit.*, p.121; p.123-124 și p.128.

³⁴ *Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 6403/2000*, la A. A. Munteanu, *op.cit.*, p. 123.

³⁵ *Hotărârea Sf. Sinod al B.O.R. nr. 2328/1999*, în *Hotărâri...*, p.108; vezi și A. A. Munteanu, *op. cit.*, p. 122.

³⁶ *Hotărârile Sf. Sinod al B.O.R. nr. 200/1994*, în *Hotărâri...*, p. 42; nr. 2573/1994, la A. A. Munteanu, *op.cit.*, p. 117-118.

³⁷ *Hotărârile Sf. Sinod al B.O.R. nr. 730/1997*; nr. 2163/2001, în *Hotărâri...*, p. 136; nr. 2650/2001, în *Hotărâri...*, p.138. Vezi și A. A. Munteanu, *op.cit.*, p. 119 și p. 124.

³⁸ Gheorghe Holbea, Dorin Opreș, Monica Opreș, George Jambore, *Aposolat educațional. Ora de religie - cunoaștere și devenire spirituală*, București, 2010, p. 68.

³⁹ *Legea nr.489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor*, publicată în „M.Of.”, nr. 18/08.01.2006.

organizării din partea cultelor recunoscute a acestui tip de învățământ. „Libertatea religioasă cuprinde dreptul oricărei persoane de a avea sau de a adopta o religie, de a și-o manifesta în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin practicile și ritualurile specifice cultului, inclusiv prin educație religioasă, precum și libertatea de a-și păstra sau schimba credința religioasă” (art. 2, al. 1 din *Legea Cultelor*).

„Părinții sau tutorii au dreptul exclusiv de a opta pentru educația religioasă a copiilor minori, conform propriilor convingeri. Religia copilului care a împlinit vârsta de 14 ani nu poate fi schimbată fără consimțământul acestuia; copilul care a împlinit vârsta de 16 ani are dreptul să își aleagă singur religia” (art. 3 al.1-2 din *Legea Cultelor*).

Art. 32 din aceeași lege face referire la învățământul religios de stat și cel particular. În cadrul acestora, „predarea religiei este asigurată prin lege cultelor recunoscute”. De asemenea, „personalul didactic care predă religia în școlile de stat se numește cu acordul cultului pe care îl reprezintă, în condițiile legii. La cerere, în situația în care conducerea școlii nu poate asigura profesori de religie aparținând cultului din care fac parte elevii, aceștia pot face dovada studierii religiei proprii cu atestat din partea cultului căruia îi aparțin” (art.32, al.1-4 din *Legea Cultelor*).

Un caz special îl constituie învățământul religios organizat în centrele de plasament. În aceste centre „organizate de instituțiile publice, particulare sau aparținând cultelor, educația religioasă a copiilor se face conform apartenenței lor religioase. Referitor la „educația religioasă a copiilor cărora nu li se cunoaște religia” din aceleași centre, aceasta se face doar cu acordul persoanelor stabilite prin actele normative incidente în acest domeniu (art. 36, al. 1-2 din *Legea Cultelor*).

Programele pentru predarea religiei se elaborează de către cultele legal recunoscute și se avizează de către Ministerul Culturii și Cultelor, urmând a fi aprobate de către Ministerul Educației și Cercetării (art. 34, al. 1 din *Legea Cultelor*).

În același context în art.119, al. 1-5 din *Statutul de organizare și funcționare al Bisericii Ortodoxe Române*⁴⁰ este arătată responsabilitatea pe care o au Eparhiile în ceea ce privește predarea religiei „în învățământul de Stat, particular, confesional, precum și în centrele de plasament organizate de instituții publice și particulare. Planurile și programele pentru predarea religiei se aprobă de către Sfântul Sinod; personalul didactic care predă religia în unitățile de învățământ de Stat și particular se numește cu acordul (aprobarea scrisă) a chiriarhului fiecărei eparhii”.

⁴⁰ *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, publicat în „M. Of.”, nr. 50 din 22 ianuarie 2008; modificat și completat în Ședința Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din februarie 2011.

Pentru incompatibilitate morală și doctrinară cu responsabilitățile unui profesor care predă Religia (motive morale, de sănătate psihică, de competență sau de fidelitate față de Biserica Ortodoxă), Centrele eparhiale care și-au dat acordul pentru încadrare sau titularizare, în acord cu inspectoratele școlare pot să retragă această binecuvântare, drept care implică și pe acela de a-i cere înlăturarea din învățământ pentru motivele arătate⁴¹.

Prin modificările succesive aduse *Legii învățământului*⁴², religia face parte din trunchiul comun, optându-se și de această dată pentru frecventarea religiei și confesiunii sau refuzând frecventarea acestor ore. Aceste prevederi au fost reconfirmate și în *Legea nr. 1/2011* sau *Legea Educației Naționale*⁴³ aflată acum în vigoare.

Astfel, conform acesteia, art. 18, al. (1) prevede că « Planurile-cadru ale învățământului primar, gimnazial, liceal și profesional includ religia ca disciplină școlară, parte a trunchiului comun. Elevilor aparținând cultelor recunoscute de stat, indiferent de numărul lor, li se asigură dreptul constituțional de a participa la ora de religie, conform confesiunii proprii. La solicitarea scrisă a elevului major, respectiv a părinților sau a tutorei legal instituit pentru elevul minor, elevul poate să nu frecventeze orele de religie. În acest caz, situația școlară se încheie fără disciplina Religie. În mod similar se procedează și pentru elevul căruia, din motive obiective, nu i s-au asigurat condițiile pentru frecventarea orelor la această disciplină (*art. 18, al. 2 din Legea nr.1/2011*). Disciplina Religie poate fi predată numai de personalul didactic calificat conform prevederilor prezentei legi și abilitat în baza protocoalelor încheiate între Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului și cultele religioase recunoscute oficial de stat » (*art. 18, al. 2 din Legea nr.1/2011*).

Prin urmare, sintetizând cele de mai sus, putem afirma că în prezent, în conformitate cu legislația în vigoare disciplina Religie face parte din materiile de bază ale învățământului preuniversitar românesc. Statutul său este reglementat deopotrivă atât de actele normative emise de puterea seculară, cât și de hotărârile sinodale, toate elaborate în concordanță cu dispozițiile constituționale.

⁴¹ *Hotărârea Sf.Sinod al B.O.R. nr. 5858/1999*, la A. A. Munteanu, *op.cit.*, p. 122;

⁴² *Legea învățământului* a fost republicată în temeiul art. II din *Legea nr. 151/1999 privind aprobarea O.U.G. nr. 36/1997 pentru modificarea și completarea Legii învățământului nr. 84/1995*, publicată în „M. Of.”, nr. 370 din 3 august 1999, dându-se articolelor și alineatelor o nouă numerotare și actualizându-se unele denumiri. *Legea nr. 84/1995* a fost republicată în „M. Of.”, nr. 1 din 5 ianuarie 1996 și a mai fost modificată prin *O.U.G. nr. 36/1997*, publicată în „M. Of.”, nr. 152 din 14 iulie 1997, și prin *Legea nr. 151/1999*.

⁴³ *Legea Educației Naționale nr.1/2011*, publicată în „M. Of.” nr.18/10 ianuarie 2011.